

ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ
В ДОСЛІДЖЕННЯХ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

*Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
до Дня науки*

м. Київ, 17 травня 2024 року

Видавництво
«Юридика»
2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту правотворчості та науково-правових
експертиз Національної академії наук України
30 травня 2024 року, протокол № 5*

Редакційна колегія:

Атаманчук Н. І., Гриняк А. Б., Міловська Н. В.

Відповідальний редактор:

Міловська Н. В.

А 43 **Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях
молодих вчених** : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-
практичної конференції до Дня науки (м. Київ, 17 травня
2024 р.). Київ : Інститут правотворчості та науково-правових
експертиз НАН України, 2024. 280 с.

ISBN 978-617-8182-43-4

17 травня 2024 року в Інституті правотворчості та науково-
правових експертиз НАН України Радою молодих вчених проведено
II Всеукраїнську науково-практичну конференцію до Дня науки
«Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених»,
у якій взяли участь молоді вчені, аспіранти та студенти, а також
працівники з практичним досвідом роботи.

У рамках конференції обговорено питання методології сучасної
юриспруденції, освітньо-наукової діяльності у галузі права, тенденцій
розвитку законодавства України у сфері публічно-правових та приватно-
правових відносин, гармонізації вітчизняного законодавства із законо-
давством ЄС та інші проблемні питання.

Видання адресоване науковим та науково-педагогічним праців-
никам закладів вищої освіти і наукових установ, студентам, аспірантам,
докторантам та всім, хто цікавиться актуальними питаннями юридичної
науки.

УДК 001.8:34(062.552)

© Інститут правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України, 2024

© Видавництво «Юридика», 2024

© Автори, 2024

в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України: постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2023 р. № 887. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-2023-%D0%BF#Text>

10. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони України від 14 серпня 2008 р. № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

Волік В. В.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права Маріупольського державного університету
м. Київ, Україна*

Піцков Д. А.

*студент IV курсу економіко-правового факультету
Маріупольського державного університету
м. Київ, Україна*

Зростання міжнародних відносин та глобальна інтерконектованість створюють потребу в аналізі та порівнянні правових систем різних країн, щоб виявити найкращі практики та здійснити обмін досвідом.

Система адміністративних судів у Німеччині представлена трьома інстанціями, до яких входять: адміністративний суд землі (перша інстанція), Вищий адміністративний суд землі (апеляційна інстанція) та Федеральний адміністративний суд (касаційна інстанція) [5, с. 255]. Ця система схожа на українську тим, що вона також має три інстанції. Але в Україні ці інстанції відображені наступними судами: місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди та окружні адміністративні суди) (перша інстанція), апеляційні адміністративні суди (апеляційна інстанція) та Верховний Суд (касаційна

інстанція). Цікавим є те, що в Україні апеляційні адміністративні суди та Верховний Суд можуть бути у певних справах судом першої інстанції. Також касаційна інстанція представлена не окремим адміністративним судом як у Німеччині, а Верховним Судом у складі якого діє Касаційний адміністративний суд.

Адміністративні суди у Німеччині у своїй діяльності керуються положеннями Конституції Федеративної Республіки Німеччина (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) [2] та Регламентом адміністративного судочинства (Verwaltungsgerichtsordnung (VwGO)). У свою чергу в Україні порядок здійснення адміністративного судочинства встановлюється Конституцією України, Кодексом про адміністративного судочинства України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Як в Україні, так і в Німеччині до компетенції адміністративних судів належить розгляд усіх публічно-правових спорів неконституційно-правового характеру. У ФРН до компетенції адміністративних судів також належать спори щодо яких німецький федеральний закон не встановив іншого порядку судового розгляду [8, с. 175], а в українському законодавстві такої норми не прописано. Але є норма, яка встановлює більший перелік спорів, які не належать до компетенції адміністративних судів. До цих спорів відносяться:

- спори, що мають вирішуватися в порядку кримінального судочинства;
- спори про накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених Кодексом про адміністративне судочинство України;
- спори щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання, саморегульованої організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції, крім справ у спорах [4].

Але, наприклад, відповідно до § 40 Регламенту адміністративного судочинства у Німеччині деякі публічно-правові спори в галузі права штату також можуть бути передані на розгляд іншого суду згідно із законом штату. Тому що поряд із загальними адміністративними судами у судоустрою ФРН функціонують ще три вертикалі спеціалізованих судів, які вирішують спори публічно-правового характеру: суди з розгляду соціальних спорів, фінансові суди і Федеральний патентний суд. Проте адміністративне судочинство у власному розумінні цього поняття вони не здійснюють [6, с. 57].

Суттєві відмінності наявні при класифікації суддів. Бо відповідно до Регламенту адміністративного судочинства ФРН – судді поділяться на шість категорій: 1) штатні судді (призначаються довічно); 2) судді за сумісництвом (штатні судді інших судів та штатні професори права);

3) судді з випробувальним строком (призначаються на визначений термін); 4) судді, які виконують судове доручення (чиновники юстиції, які призначаються терміном не більше двох років і згодом мають вступити на посаду судді); 5) тимчасові судді (обираються на певний строк) 6) почесні судді (обираються терміном на п'ять років комісією з обрання почесних суддів, яка створюється у кожному адміністративному суді) [3]. Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» такого поділу в Україні не існує [7].

Якщо особа виявляє бажання обійняти посаду судді в Німеччині, вона повинна обов'язково мати німецьке громадянство, вищу юридичну освіту та дати гарантію того, що у будь-який час особа виступить за «вільний демократичний лад», а також скласти два державні іспити з юриспруденції.

Відповідно до § 5 Німецького закону про суддів (Deutsches Richtergesetz) – складання першого іспиту відбувається по закінченню навчання в університеті. Він складається з університетського іспиту зі спеціальності та державного обов'язкового предметного іспиту.

Після першого іспиту кандидат на посаду судді повинен обов'язково пройти підготовчу службу, яка триває 2 роки, а після цього скласти другий екзамен. У ці два роки особі необхідно пропрацювати у наступних чотирьох органах: 1) звичайний суд у цивільних справах; 2) прокуратура або суд у кримінальних справах; 3) адміністративний орган; 4) у адвоката чи адвокатом. Обов'язкове стажування у кожній з цих установ триває не менше трьох місяців, обов'язкове стажування у адвоката – дев'ять місяців відповідно до § 5b Німецького закону про суддів (Deutsches Richtergesetz). Також можна пройти підготовчу службу і в інших установах, де гарантується відповідна підготовка [7].

Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» – в Україні на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови [1].

Порівняльний аналіз адміністративного судочинства України та Німеччини продемонстрував як спільні риси, так і суттєві відмінності між двома системами.

Спільними рисами є: 1) структура судів, яка складається з трьох інстанцій: перша, апеляційна та касаційна; 2) адміністративні суди розглядають усі публічно-правові спори неконституційно-правового характеру.

Відмінностями є те, що в Україні апеляційні адміністративні суди та Верховний Суд можуть бути судами першої інстанції у певних справах, а у Німеччині поряд з адміністративними судами діють три вертикалі спеціалізованих судів (фінансові, соціальні, патентні). А також відмінності у суддівському корпусі: у Німеччині судді поділяються на шість категорій, в Україні такого поділу немає. Для обійняття посади судді в Німеччині, окрім юридичної освіти, необхідна лояльність до державного ладу та складання двох державних іспитів, а в Україні для призначення на посаду судді достатньо вищої юридичної освіти, стажу роботи у сфері права та володіння державною мовою.

Отже, висновок з даного порівняльного аналізу вказує на те, що дослідження систем адміністративного судочинства України та Німеччини є важливим для розуміння їхніх особливостей, виявлення найкращих практик та можливості обміну досвідом. Такий аналіз сприятиме подальшій модернізації та вдосконаленню судової системи в Україні, а також сприятиме зміцненню демократії та правової держави в цілому.

Література:

1. Deutsches Richtergesetz (DRiG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/drig/BJNR016650961.html> (дата звернення: 10.05.2024).
2. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Verwaltungsgerichtsordnung (VwGO). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/vwgo/BJNR000170960.html> (дата звернення: 10.05.2024).
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9706> (дата звернення: 10.05.2024).
5. Неугодніков А. Адміністративне судочинство Німеччини. *Актуальні проблеми держави і права*, 2003. № 4. С. 255–258.
6. Поляков І. С. Моделі адміністративного судочинства в державах континентального типу правової системи. *Правова позиція*, 2020. № 3(28). С. 55–59.
7. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
8. Чумак В. В., Цебинога В. Ю. Захист прав людини в адміністративному судочинстві Німеччини: досвід для України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. № 4(84). С. 173–178.